

System ochrony produktów tradycyjnych i regionalnych.

Produkty tradycyjne i regionalne to produkty wytwarzane tradycyjnymi metodami z najwyższej jakości surowców odzwierciedleniem czego jest uzyskanie wysokiej ceny i wzrost dochodów producentów. Ich wytwarzanie i sprzedaż aktywizuje gospodarczo region, podnosi jego atrakcyjność, wzmacniając lokalną tożsamość, przyczyniając się do poprawy jego konkurencyjności. Najistotniejszą cechą produktów regionalnych i tradycyjnych jest specyficzna jakość, która jest konsekwencją tradycyjnego sposobu wytwarzania. Unikalna jakość może wynikać także z otoczenia – oddziaływania czynników naturalnych będących charakterystycznymi dla danego obszaru np. usytuowanie terenu, jakość gleby, klimat, roślinność. Produkty regionalne i tradycyjne dla Europy stanowią także wartość kulturową. W Unii Europejskiej realizacja polityki jakości żywności polega na wyróżnieniu znakami i nadaniu certyfikatów potwierdzających doskonałą jakość wyrobów rolno-spożywczych, wywodzących się z konkretnych regionów oraz charakteryzujących się tradycyjnym sposobem produkcji. Realizowana polityka jakości daje także pewność konsumentom, że kupują oni żywność bardzo wysokiej jakości, która jednocześnie charakteryzuje się wyjątkową, tradycyjną metodą produkcji.

W celu wyróżniania produktów wysokiej jakości zostały wprowadzone europejskie systemy certyfikowania i znakowania: unijny system certyfikowania produktów i unijny system oznaczeń informujący konsumentów o wysokiej jakości produktów oraz chroniący producentów przed podróbkami ich wyrobów. W unijnym systemie oznaczeń zostały wyróżnione dwie zasadnicze kategorie produktów: produkty tradycyjne i produkty regionalne znanego pochodzenia. Produktom regionalnym, czyli produktom znanego pochodzenia jest przyznawany znak Chronionej Nazwy Pochodzenia (ChNP) lub Chronionego Oznaczenia Geograficznego (ChOG), natomiast produktom tradycyjnym znak Gwarantowanej Tradycyjnej Specjalności (GTS). W systemie Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności można rejestrować produkty rolne i środki spożywcze, a w wypadku Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności również potrawy. Napoje spirytusowe i wina są chronione w ten sam sposób ale na podstawie odrębnych przepisów prawa.

Chronione Oznaczenie Geograficzne to unijny znak przyznawany produktom regionalnym wyjątkowej jakości o nazwie nawiązującej do miejsca, w którym są wytwarzane i podkreślającej ich związek z tym miejscem. Związek z miejscem figurującym w nazwie produktu jest jednak słabszy niż w przypadku produktów ChNP. Znak ChOG mogą otrzymać produkty, których przynajmniej jedna faza wytwarzania ma miejsce na tym obszarze.

Chroniona Nazwa Pochodzenia to unijny znak przyznawany produktom regionalnym wyjątkowej jakości o nazwie nawiązującej do miejsca, w którym są wytwarzane i podkreślającej ich związek z tym miejscem. Wszystkie surowce potrzebne do wytworzenia produktów pochodzą z określonego obszaru geograficznego oraz wszystkie fazy wytwarzania mają miejsce na tym obszarze.

Gwarantowana Tradycyjna Specjalność to unijny znak nadawany produktom o tradycyjnej nazwie, nawiązującej do jego specyficznego charakteru lub tradycyjnie używanej do tego produktu. Produkt musi być wytwarzany z tradycyjnych surowców, według tradycyjnej, przekazywanej z pokolenia na pokolenie receptury lub tradycyjnymi metodami od co najmniej 30 lat. W odróżnieniu od Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych, produkty będące Gwarantowaną Tradycyjną specjalnością można wytwarzać na terenie całej Polski, pod warunkiem spełniania warunków specyfikacji.

Zgodnie z przepisami zarejestrowane nazwy, w przypadku Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności z zastrzeżeniem nazwy, są chronione przed:

- wszelkim bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniem w celach komercyjnych nazwy zarejestrowanej w odniesieniu do produktów nieobjętych rejestracją, jeśli produkty te są porównywalne do produktów zarejestrowanych pod tą nazwą lub jeśli jej stosowanie stanowi wykorzystywanie renomy chronionej nazwy, w tym również w sytuacji, gdy produkty te są wykorzystywane jako składnik,
- wszelkiego rodzaju niewłaściwym stosowaniem, imitacją lub przywołaniem, nawet jeśli podano prawdziwe pochodzenie produktów lub usług lub jeśli chroniona nazwa została przetłumaczona lub towarzyszą jej określenia takie jak: "styl", "typ", "metoda", "zgodnie z recepturą stosowaną", "imitacja" i tym podobne, w tym jeśli produkty te są wykorzystywane jako składnik,
- wszelkimi innymi fałszywymi lub mylącymi wskazaniem odnoszącymi się do pochodzenia, charakteru lub podstawowych właściwości produktu, które są podane na opakowaniu wewnętrznym lub zewnętrznym, w materiale reklamowym lub dokumentach odnoszących się do danego produktu oraz opakowaniem produktu w pojemnik mogący przekazać fałszywe wrażenie co do jego pochodzenia,
- wszelkimi innymi praktykami mogącymi wprowadzić konsumentów w błąd co do prawdziwego pochodzenia produktu.

Dla Polski jako członka Unii Europejskiej problem prawnej ochrony produktów jest szczególnie ważny ze względu na sprzedaż na unijnym rynku polskich produktów regionalnych i tradycyjnych. Produkty, które przejdą proces certyfikacji i uzyskają certyfikat zgodności mogą być sprzedawane na terenie całej Unii Europejskiej i będą posiadać unijną ochronę prawną oraz dodatkowo potwierdzoną jakość. Rejestracja oznaczenia chroni producentów z danego regionu przed użyciem danej nazwy przez producentów z innych terenów kraju, którzy zechcą sprzedawać towar o tej samej lub podobnej nazwie. Prawo krajowe i unijne zabrania posługiwania się chronioną nazwą (zarejestrowaną jako CHNP lub CHOP) nawet przy użyciu wyrażen "w stylu", "typu", "metoda", "imitacja". Zabronione są także wszelkie praktyki, które mogłyby wprowadzić konsumenta w błąd co do pochodzenia, nazwy, czy wyjątkowych cech produktu. W przypadku GTS producenci sami decydują, czy chcą chronić nazwę. Jeżeli nazwa nie zostanie zastrzeżona inni producenci mogą jej używać

nawet wówczas, gdy nie produkują zgodnie ze specyfikacją a jedynie nie mogą posługiwać się symbolem GTS. Tylko produkty, których nazwy zostały zarejestrowane mają prawo używania symbolu CHNP, CHOG lub GTS i mogą być opatrzone tymi znakami graficznymi. Znaki te nie tylko chronią producentów przed nieuczciwą konkurencją, ale zwiększają także wiarygodność produktów w oczach konsumentów. System ochrony zarejestrowanych nazw jest bardzo szeroki i dotyczy także monitorowania jakości i procesu produkcji danych wyrobów.

Niestety na rynku znajduje się coraz więcej podrabianych produktów, imitujących oryginalne produkty regionalne i tradycyjne. Posiadają one jednak zmieniony skład chemiczny i walory zdrowotne. Jednym z podstawowych elementów zapewnienia ochrony produktów przed nieuczciwymi praktykami jest skuteczny system kontroli, na który składa się kontrola zgodności procesu produkcji ze specyfikacją oraz kontrola urzędowa obrotu tymi produktami. System ochrony produktów ChNP, ChOG, GTS w UE regulowany jest Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych. Instytucją zapewniającą realizację przepisów z zakresu systemu chronionych nazw pochodzenia (ChNP), chronionych oznaczeń geograficznych (ChOG) i gwarantowanych tradycyjnych specjalności (GTS) w Polsce jest Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Jednym z narzędzi do ich realizacji jest uruchomiona skrzynka e-mail: ochronaoznaczen@ijhars.gov.pl. Skrzynka e-mail: ochronaoznaczen@ijhars.gov.pl umożliwi obywatelom, przedsiębiorcom oraz podmiotom administracji publicznej zgłaszanie zaobserwowanych nielegalnych działań na rynku z zakresu przepisów dotyczących ochrony produktów ChNP, ChOG oraz GTS, co bezpośrednio przyczyni się do skuteczniejszej procedury monitorowania rynku i ochrony przed oszustwami oraz fałszerstwami certyfikowanych produktów. Zgłaszać można wszelkie naruszenia oraz podejrzenia naruszenia przepisów dotyczących ochrony produktów ChNP, ChOG oraz GTS, zidentyfikowane na wszystkich etapach produkcji, a także w obrocie detalicznym i hurtowym, w sklepach stacjonarnych, internetowych, czy na targowiskach.

Podejrzenie naruszenia prawa dotyczącego ochrony produktów posiadających zarejestrowane nazwy jako ChNP, ChOG lub GTS należy przekazać za pośrednictwem wypełnionego formularza (który znajduje się poniżej w Materiałach), na skrzynkę ochronaoznaczen@ijhars.gov.pl.

Do zgłoszenia należy dołączyć wszelkie materiały mogące ułatwić prowadzenie postępowania

wyjaśniającego – zdjęcia produktu, etykiety, zrzuty ekranu, screenshoty itp. Poprawnie wypełniony formularz powinien zawierać:

- dane zgłaszającego podejrzenie naruszenia,
- dokładny opis naruszenia.

Celem skrzynki e-mail ochronaoznaczen@ijhars.gov.pl jest wzmocnienie systemu ochrony certyfikowanych produktów (ChNP, ChOG, GTS), poprzez łatwiejszy dostęp do informacji o pojawiających się na rynku naruszeniach zasad ochrony zarejestrowanych nazw. Dzięki ogólnodostępnej skrzynce ochronaoznaczen@ijhars.gov.pl, administrowanej przez GIJHARS, w bardziej efektywny sposób można będzie osiągnąć priorytetowe cele systemu jakości żywności, którymi są:

- wzmocnienie mechanizmu zapobiegania oszustwom w łańcuchu dystrybucji, monitorowania rynku i zgłaszania nadużyć odpowiednim służbom monitorowania i kontroli,
- zapewnienie jednolitej ochrony nazw zarejestrowanych jako ChNP, ChOG lub GTS,
- zagwarantowanie uczciwej konkurencji,
- ochrona konsumentów przed nieuczciwymi praktykami handlowymi.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. U. UE. L 2012 Nr 343, str. 1), Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 915), Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2178).

Opracowała:

Barbara Sałata